

Zdeněk Smetánka: Archeologické etudy

Zdeněk Smetánka: Archeologické etudy. Osmnáct kapitol o poznávání středověku. Praha 2003

Knižka Zdeňka Smetánky vzbudila jistě zaslouženou pozornost mezi historiky (viz *Dějiny a současnost 2004/2, 48*) a v tomto smyslu sehrává roli mostu mezi archeologií a historií, tedy tam, kde často mnoho styčných bodů není. Bezpochyby je to dáno hlavním tématem díla, kterým je archeologie středověku. Přestože chápu roli nutné zkratky názvu knížky, je obsah ve skutečnosti daleko užší, než se v této podobě na první pohled zdá. Co zřejmě nevádí pohledu historika, je hleděno odlišně pravěkou archeologií (bylo možné více než na s. 109 upozornit, že v pravěké archeologii je situace jiná). Její metoda zůstává mnohem více nahá, je-li odkázána sama na sebe. Historizujícím obsahem však Smetánkova knížka splňuje důležité kritérium srozumitelnosti (píše o „známém období“) a významně tak archeologii popularizuje. Ze Smetánkova pera jde tak o další pokus (*Hledání zmizelého věku 1987, Legenda o Ostojovi 1992*) o „antropologizaci archeologie“, tedy i o to, přiblížit ji běžnému, ale vzdělanému čtenáři. Autor se po úspěšném a obtížném vykreslení Ostojova příběhu vrací k archeologické povídce kombinované s prezentací metod archeologické interpretace. Pokud nastiňuje atmosféru doby, „trefuje“ se do ní touto metodou asi lépe než v případě *Legendy o Ostojovi* (byl skutečně celý tehdejší život jenom každodenní strach?). Forma eseje se v naší archeologické literatuře objevuje velmi ojediněle a je škoda, že také pro pravěkou archeologii nejsou sepsána obdobná díla. Práce jde v každém případě za paradigma artefaktuální archeologie, což je další její evidentní přednost. V podstatě jde o další formu popularizace v naší archeologické literatuře. Kombinuje napětí poznání

s metodologickým výkladem vhodným jistě i pro studenty archeologie. Částečně obsah aktualizuje i pro současnost (např. s. 142), zvládá i psychologické hledisko (nejdelší příběhy jsou na konci knížky).

Přes všechny zřetelně volené páky popularizace se tu a tam objevuje Smetánkuv ortodoxně vědecký přístup (nejvíce je patrný v kapitole o experimentální archeologii). Proč by např. mělo použití různých moderních metod přinést o osudu muže z Bocksten poznatky víc zajímavé (s. 9) než odborně užitečné? Musí to být v rozporu? Což archeologii nezajímají lidské osudy? Na jiném místě (s. 21) je přitom autor ochoten pracovat s „významovým polem“, které považuje za dostačující. Nemyslím, že by tento pohled musel být vyvolán jen odsouzeníhodnou interpretační otázkou (s. 103) „*proč by to tak být nemohlo?*“. Vždyť náhledy na minulost se vyvíjí a Smetánka sám (s. 135) o autoritách pochybuje.

Zdeněk Smetánka vyložil svůj pohled na vybrané (šťastné) archeologické nálezy středověké archeologie. Učinil tak způsobem zajímavým a čtivým. Použil k tomu zahraničních i našich nálezů. Uchopil téma obtížné, což dokládá prolínání jeho příběhů a rozdílný rozsah kapitol. Třebaže je přesvědčen (s. 104) o stále slušné popularitě archeologie, ve výhledu na s. 150 si je vědom mnohých omezení poznání. Při smutném čtení tohoto výtčtu nám rozhodně nezbývá než autorovi popřát ještě mnoho zdraví a poděkování za to, co pro prezentaci archeologie udělal. V postmoderním světě však na archeologii čeká ještě více nástrah. Aby si udržela společenskou pozici i mimo „čas okurek“, jak uvádí v doslovu (s. 177) Jan Klápště, ale i pokrok v poznání. K tomu je třeba přenést důvěru do tohoto tisíciletí skrze další jedince.

Radomír Tichý